

Тетяна ТУКОВА,

orcid.org/0000-0003-1682-2837

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки

Полтавського державного медичного університету

(Полтава, Україна) *tvtukova@gmail.com*

НЕВІДМІНЮВАНІ ІМЕННИКИ В ЧУЖОЗЕМНІЙ АУДИТОРІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

У статті розглядається можливість поєднання комунікативно орієнтованої та лінгвістичної основ у викладанні іноземної мови на прикладі невідмінюваних іменників української мови. Увага зосереджена на випадках асиметричного дуалізму мовного знаку, пов'язаних з асистемними граматичними проявами окремих лексем медичного інституційного дискурсу. Доводиться, що лінгвопрогностичне опрацювання цих явищ необхідне для ефективного планування контенту при засвоєнні нової мови. У статті з'ясовуються можливості опанування іноземними здобувачами вищої освіти медичної галузі синтагматичним потенціалом української мови при засвоєнні невідмінюваних іменників для передачі їхнього граматичного навантаження, розроблено дидактичний супровід вивчення лексем з невласливою українським питомим іменникам морфологічною поведінкою. Показано, як за концентричного підходу будувати викладання матеріалу від формування граматичних моделей до створення висловлювань на різних етапах підготовки здобувачів освіти. Продемонстровано можливості реалізації комунікативно-інтенційного підходу до вивчення української мови як іноземної. Врахування внутрішніх намірів тих, хто вивчає нову мову, має братися до уваги при засвоєнні граматичного матеріалу. Встановлено, як можна врахувати тяглість потреб спілкування у побутових ситуаціях на початкових етапах перебування у новій країні та професійної комунікації в умовах клініки. Створення життєво необхідних комунікативних ситуацій дозволяють формувати сприятливий емоційний фон, який сприяє гармонізації навчального процесу, покращує результативність набуття мовних, мовленнєвих та комунікативних компетенцій. Розглянуто можливість використання усних та письмових завдань, різноманітних традиційних та інтерактивних методів і прийомів введення невідмінюваних іменників у соціокультурне та інституційне медичне спілкування. Традиційні та новітні технології із залученням інтерактивних методів навчання дозволяють досягати успіхів у засвоєнні граматичного матеріалу оптимальним шляхом. Системний підхід при вивченні нової мови дозволяє набутти мовних, мовленнєвих, комунікативних, навчально-пізнавальних та соціокультурних компетентностей.

Ключові слова: невідмінювані іменники, синтагматичний потенціал, мова як іноземна, комунікативно-інтенційний підхід, навчальні компетентності.

Tetiana TUKOVA,

orcid.org/0000-0003-1682-2837

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training

Poltava State Medical University

(Poltava, Ukraine) *tvtukova@gmail.com*

INDECLINED NOUNS IN INTERNATIONAL AUDIENCE OF MEDICAL STUDENTS

The article describes the potential of combining communicatively oriented and linguistic foundations in teaching a foreign language using the example of indeclined nouns of the Ukrainian language. Special attention is focused on cases of asymmetric dualism of the linguistic sign associated with asystemic grammatical manifestations of individual lexemes of the medical institutional discourse. The study has demonstrated that linguistic prognostic processing of these phenomena is essential for effective content planning when learning a new language. The article also highlights the ways to improve mastering the syntagmatic potential of the Ukrainian language by international medical when learning indeclined nouns to convey their grammatical meaning, developed a didactic support for studying lexemes with a morphological behavior peculiar to Ukrainian proper nouns. The article also shows how a concentric approach can be applied in order to build the material delivering starting from perception of the grammatical models and then moving to the creation of utterances at various stages of students' training. The implementation of communicative-intentional approach to learning the Ukrainian language as a foreign language has been demonstrated. It is emphasized that internal intentions of new language learners play an important role and should be taken into account when teaching grammar material. The article describes how to meet communication needs of the students in everyday situations at the initial stages of their lining in a new country and professional communication in the clinic. The modelling of real-life communicative situations

contributes to creating a favorable emotional background that in turn results in the harmonization of the educational process, improves the effectiveness of the language acquisition, speech and communicative competences. The use of oral and written tasks, various conventional and interactive methods and techniques of introducing indeclined nouns into sociocultural and institutional medical communication is detailed. Traditional and modern technologies with interactive teaching methods involvement allow to achieve success in grammar material learning in an optimal way. System approach to new language learning allows to acquire linguistic, speech, communicative, educational-cognitive and socio-cultural competences.

Key words: *indeclined nouns, syntagmatic potential, Ukrainian language as a foreign language, communicative-intentional approach, educational competencies.*

Постановка проблеми. Формування у іноземного здобувача освіти готовності до іншомовного спілкування здійснюється шляхом набуття мовленнєвої, соціокультурної, навчально-пізнавальної та мовної компетенцій. Сучасна методична наука однією з основних проблем навчально-виховного процесу у ході викладання іноземної мови визнає «протиріччя між комунікативно орієнтованою та лінгвістичною основами, орієнтованими на систему мови (перш за усе на граматику)» (Арсентьева, 2022). Спираючись на думку Л. В. Щерби про активну граматику, яка вчить вживанню форм (Щерба, 2002: 81), у методичних розвідках початку ХХІ сторіччя робиться висновок про комунікативні навички як відправний пункт у навчанні нової мови. Зазначається, що «комунікативне використання мови передбачає міцне знання мовної системи», а грамика складає її основу. Поділяючи переконання дослідників, що «напівзнання та напівуміння тих, хто навчається, в області граматики є однією із проблем, що виникають у процесі викладання мови» (Арсентьева, 2022), вважаємо, що вивчення будь-якої мови як іноземної потребує від споживача нової інформації розуміння її типологічної специфіки. Це означає, що слід приділяти значну увагу способам та засобам передачі семантики грамам. У мовах синтетичного типу найчастіше грамаічні значення передаються флекіивно. Сучасний коніентричний підхід до навчання мови як іноземної передбачає послідовність ступенів у засвоєнні матеріалу, коли на кожному наступному етапі в ширшому обсязі подається більш складний матеріал з тієї ж теми. Випадки асиметричного дуалізму мовного знаку, пов'язані з асистемними грамаіічними проявами окремих лексем певного інституційного дискурсу, потребують лінгвопрогностичного опраіювання для ефективного планування необхідного контенту для засвоєння нової мови здобувачами освіти певної галузі. Необхідність осмислення лінгвометодичних засад навчання побудови конструкцій з невідмінюваними іменниками спричинена еволюіивними змінами у слов'янських мовах (Тукова, 2013).

Набуття компетенцій, пов'язаних з грамаіічними особливостями іменників, стають першочерговим завданням на першому етапі вивчення мови. Знання студентів-іноземців поступово розширюються невідмінюваними іменниками, у яких є потреба в повсякденні. Скажімо, засвоєння родової належності частотних у мовленні лексем типу *таксі, євро, метро, ПДМУ* стає нагальною потребою на початковому етапі у новому мовному оточенні.

Аналіз досліджень. Відомо, що «невідмінювані іменники української мови можуть виконувати всі первинні семантико-синтаксічні та формально-синтаксічні функції відмінків, які притаманні іншим іменниковим лексемам... Особливістю відмінкових категорійних значень невідмінюваних іменників є їхня формальна нереалізованість. Семантика відповідних відмінків у цих іменниках виражена за допомогою синтагмаіічних засобів (флексіій атрибуіивних елементів, дієслівних предикатів)» (Фурса, 2009). Означувані частини мови використовуються для передачі грамаіічної семантики невідмінюваними лексем, збільшуючи обсяг тексту (Тукова, 2004). Опанування мовою пов'язане у таких випадках з розумінням підвищення значущості синтагмаіічних зв'язків (Тукова, 2011). Виходячи з того, що первинні (основні) частини мови (іменник, прикметник, дієслово, прислівник) в інтегрованому вигляді відображають категоризаіію світу у вигляді мікрогруп одиниць мови як лексіічного, так і грамаіічного порядку, вони іменуують субстаніію (іменник) і її ознаки різного ступеня: першого (прикметники і дієслова), другого (прислівники при дієсловах і прикметниках) і третього (прислівники при прикметниках або приад'єктивних прислівниках) (Мигирин, 1973; Тукова, 2014). При вивченні української мови як іноземної актуальним постає завдання набуття навичок передачі грамаіічної семантики невідмінюваними іменниками, котрі знаходяться поза межами дидакіічно обробленого матеріалу у курсі української мови як іноземної.

Мета статті – показати можливості опанування іноземними здобувачами вищої освіти

медичної галузі синтагматичним потенціалом української мови при засвоєнні невідмінюваних іменників для презентації їхнього граматичного навантаження; розробити дидактичний супровід вивчення лексем з невластивою українським питомих іменникам морфологічною поведінкою.

Виклад основного матеріалу. Граматичні категорії невідмінюваних іменників підлягали прескриптивному і дескриптивному опису (Вихованець, 2004; Загнітко, 1996; Колесников, 2020; Авдєєва, 2003; Український правопис, 2019), а також розглядалися дидактами (Качайло, Мішеніна, 2013; Конспект уроку, 2018). Основна увага у мовах синтетичного типу приділяється передачі категорійних ознак роду та словозмінних категорій відмінка та числа. Виходячи з непрезетованості граем, певних формальних ознак та семантичних груп невідмінюваних іменників спрогнозуємо можливість методично доцільних зон відпрацювання їхньої морфологічної недостатності в чужоземній аудиторії студентів-медиків.

Комунікація іноземців на початковому етапі вимагає уміння відповідати на запитання *Як Вас звати?* Задоволення потреб у передачі граматичних значень певних лексем потребує синтагматичного рівня. Знання цієї особливості на даному етапі належать до рецептивного рівня володіння мовою. Коли інокомунікант сприймає відмінювання імен як-то *Нінель, Зейнаб, Мішель, Етель* і под. на губний або м'який приголосний, потребує усвідомлення невідмінюваність жіночих особових імен, що закінчуються на *-й* і на твердий приголосний (крім губних), типу *Долорес, Гюльчатай, Енн, Жаннет, Жаклін, Ірен, Кім, Клодін, Ленор, Маргарет, Мерседес, Монік, Фарах* і т. ін. Не змінюють форму і чоловічі імена на *о, і* – *Арно, Антоніо, Вано, Джо, Анрі* та ін. Наприклад: *В аудиторії немає Ізабелі і Ахмеда але Немає Ірен і Анрі; Книга Мішелі чи Валіда але Книга Жаклін чи Джо; Дай зошит Сесілі та Ібрахіму але Дай зошит Маргарет та Антоніо.*

Кроскультурна комунікація потребує граматичних компетенцій при використанні назв осіб. Знання родової належності лексем набувається при побудові синтагм з означуваними частинами мови. Методично доцільним є завдання розкрити дужки: *(юний) пані, (прибулий) месє, (стрункий) міс, (усміхнений) фрейліна, (літній) мадам, (серйозний) фрау* та ін.

Відповідь на запитання *Звідки Ви приїхали?* потребує орієнтування у відмінюванні топонімів при використанні моделі *Я приїхав з/із ...* Необхідне наголошування на тому, що такі власні назви як *Марокко, Нікарагуа, Панама, Пуерто-*

Рико, Сомалі, Зімбабве, Конго, Малі, Фіджі, Токіо, Осло, Гельсінкі, Тбілісі та ін. не змінюють свою форму.

Формування граматичних моделей для розповіді про себе вимагає вживання невідмінюваних назв пустель, гір, річок тощо. Опис особливостей клімату потребує оперування назвами вітрів. Презентація родових ознак у таких випадках можлива лише на синтагматичному рівні: *безмежна Калахари, небезпечний торнадо, багатолюдне Делі, повновода Міссісіпі, уся Чилі, неповторна Кіліманджаро, спекотна Гобі, сонячне Баку, далека Перу, налетів сирокко* і т. ін. Семантичне навантаження по передачі граматичних значень невідмінюваних іменників приймають на себе ознакові частини мови, що доводить посилення синтетизму в українській та споріднених флективних мовах (Тукова, 2011; Тукова, 2013).

На початковому етапі уваги потребує засвоєння моделей *говорити, розмовляти, читати, думати, писати + якою мовою?* чи *вивчати, знати, розуміти + яку мову?*, коли необхідне застереження щодо невідмінюваних *пушту, гінді, бенгалі* та ін. Наприклад: *говорити українською мовою – говорити на фарсі; вивчати англійську мову – вивчати пушту.* Від створення необхідних для спілкування граматично правильних синтагм можна переходити до рішення комунікативних завдань різного рівня складності.

Комунікативно-інтенційні засади вивчення мови вимагають врахування внутрішніх намірів тих, хто вивчає нову мову. Потреби спілкування у побутових ситуаціях на початкових етапах перебування у новій країні мають братися до уваги при засвоєнні граматичного матеріалу про відмінювання іменників. До прикладу, створити життєву ситуацію, коли студент потрапив до закладу харчування, щоб поїсти. Програмується завдання звернутися до офіціанта для замовлення певних страв, серед назв яких є часто вживані незмінювані лексеми на кшталт *олів'є, сулугуні, кольрабі, салямі, івасі, тюре* тощо. Запитати *Чи немає у вас ...* (сік манго, тістечко безе, картопля фрі тощо). Ефективно використання ігор типу *Обираємо страву чи Визначаємося з меню, Дегустація.* Результативним виявляються і комунікативні ситуації типу: Увечері Ви запрошуєте подругу піти у кафе. Складіть діалог-телефонну розмову, використовуючи незмінювані іменники *таксі, кафе, кашне, кіно, хобі, лате, какао, боржомі, желе, тірамісу, капучіно.* Можливе завдання прорекламувати відвідане кафе студентам академічної групи. Успішна комунікативна діяльність можлива лише за умови набуття мовних знань та

мовленнєвих навичок. Тому переліченим завданням має передувати ознайомлення з невідмінюваними іменниками та закріплення завданнями включити їх до словосполучень з прикметниками, займенниками чи дієсловами минулого часу задля відпрацювання навичок визначення родової належності. Наприклад, дописати закінчення: *Сьогоднішн... меню, так... барбекю, фейхоа лежа..., зелен... авокадо, смажен... пугасу, корисн... броколі, стигл... бере, ніжн... суфле, куряч... філе, овочев... рагу, смачн... ескімо* та ін.

Необхідно робити важливі застереження про полісемічність певних іменників, родова залежність яких пов'язана зі значенням лексеми: *смачний каберне, аліготе* (виноград) – *смачне каберне, аліготе* (вино); *прудка ківі* (пташка) і *зелене ківі* (тропічне дерево та плід з нього); *сухе кеш'ю* (тропічне дерево) і *сухий кеш'ю* (плід цього дерева) тощо.

У підготовку розповіді про улюблене заняття (*хобі*) доцільно включити завдання на побудову граматично правильних сполучень з прикметниками, наприклад, розкрити дужки – (*зручний*) *купе*, (*новий*) *табло*, (*справедливий*) *рефері*, (*сміливий*) *тореро*, (*відомий*) *шансон'є*, (*елегантний*) *маєстро*, (*несамовитий*) *тифозі*, (*заповзятий*) *папараці*, (*екстравагантний*) *кутюр'є*, (*вражжючий*) *соло*, (*цікавий*) *дербі*, (*новий*) *відео* тощо. Доречні і вправи на редагування: *якісний аудіо, милозвучні тріо, запальний танго, така карате, цей самбо, справедлива журі, балакуче какаду, смачний капучино, гаряча еспресо, спортивний кімоно, такий дзюдо, красиве поні, ажурна макраме* тощо. Створення комунікативних ситуацій на теми музичних вподобань дозволяють викликати студентів на невимушені розмови, створити сприятливий емоційний фон. Ефективна у цьому випадку робота парами. До прикладу – пропозиція зробити вибір між піснями українських співаків і аргументувати його у діалозі зі своїм співрозмовником: Христина Соловій «Тримай», Марина Круть «Воля», Тіна Кароль «Ніжно», Антоніна Матвієнко «Пісня-душа». На позааудиторний час кожна група отримує завдання знайти у інтернеті пісні українських виконавців (Ірина Федишин, Андрій Кузьменко, Софія Ротару, В'ячеслав Хурсенко, Злата Огневич, Макс Барських, Міка Ньютон, Назарій Яремчук, Марія Яремчук, Василь Зінкевич, Володимир Івасюк, Настя Каменських, Ніна Матвієнко, Анастасія Петрик, Оксана Білозір, Раїса Кириченко, Юлія Рай та ін.). Для обговорення студентам подаються допоміжні граматичні конструкції: *пісні кого?; душевність кого?; віддаю перевагу кому?; захоплююся ким?; мелодійність виконання*

кого?; молодечий запал кого?; згадують про кого?; мудрість кого?; вірець для кого?; слухати кого? і т. ін. Побудова діалогу як домінуючої форми усного мовлення (Шубенок, 2022) про найбільш вподобану пісню чи композицію з використанням імен та прізвищ співаків досягає не лише навчальної, але й пізнавальної та виховної мети.

Розповіді про життєві ситуації під час вивчення теми екскурсій та подорожей (Максименко, 2019; Швець, 2017; Швець, 2019: 165–181) можуть презентуватися листами-розповідями, телефонними розмовами, діалогами з друзями в аудиторії і т. ін. Так, підготовка до екскурсії до зоопарку потребує введення до мовленнєвого обігу частотних невідмінюваних назв тварин і птахів. Закріпити знання доцільно вправами на побудову синтагм: (*австралійський*) *кенгуру*, (*шотландський*) *поні*, (*яскравий*) *ара*, (*галасливий*) *жако*, (*швидкий*) *ему*, (*маленький*) *шимпанзе*, (*крихітний*) *колібрі*, (*неповороткий*) *грязлі* та ін. Включення невідмінюваних назв фауни у сполуки з дієсловами минулого часу допомагають досягти комунікативної вправності у вживанні іменників з імпліцитно представленою родовою належністю. Наприклад, доречно використання дієслів різного виду *стрибати/стрибнути*, *проходити/пройти*, *тікати/втекти*, *ласувати/поласувати*, *співати/заспівати*, *лежати/полежати*, *сидіти/посидіти*, *радіти/зрадіти*, *залазити/залізти*, *ховатися/сховатися* тощо. Завершенням реальної чи віртуальної екскурсії може стати написання есе (Швець, 2019: 336–354) за поданими сполученнями: *красивий рожевий фламінго, голосний какаду, яскравий колібрі, маленький шимпанзе, кмітливий поні, набридлива цеце, потішний ему* і т. д.

Зазвичай студентів цікавить причина функціонування у слов'янських мовах синтетичного типу запозичених невідмінюваних іменників. У цьому випадку доречно продемонструвати дію антиномії коду та тексту, що відображають еволютивні процеси у мові (Тукова, 2004). Завдання на заміну словосполучення незмінюваним іменником слугує яскравою ілюстрацією тенденції до економії мовних засобів: *Поїздка за кордон (турне), розважальний захід (шоу), теплий шарф (кашне), маленький гаманець (портмоне), швейна майстерня (ательє), автомобільна дорога (шосе), футбольний суддя (рефері), стоянка паровозів (депо), працівник готелю, що стежить за порядком (порт'є), крихітні бутерброди (канане), автомобіль для проїзду за плату (таксі), перелік страв (меню), найменша пташка (колібрі), національне японське жіноче й чоловіче вбрання (кімоно), заборона вживати за певних умов ті або*

інші слова (табу), людина, яка беззастережно підкоряється волі іншої людини (зомбі) тощо. При продукуванні висловлювань з даними лексемами демонструється їхня комунікативно-прагматична цінність, унаочнюється зменшення об'єму текстів при вживанні запозичень.

Добірка граматичних завдань має базуватися на нагальних потребах мовця. Тому наступний етап засвоєння іноземної мови у медичному ЗВО передбачає підготовку до клінічної практики, набуття навичок спілкування в медичному середовищі. Робота з пацієнтами вимагає вправного використання у мовленні імен та прізвищ. Початковий етап – читання речень з постановкою поданих в дужках прізвищ в потрібній формі: *Призначення для Олега (Нестеренко) та Катерини (Петренко). Покличте Надію (Олійник). Ліки для Олександра (Матвійчук). Зустріли в лікарні Ірину (Коровай). Зустрілися з Наталею (Міняйло)*. Практика показала ефективність використання гри або ігрової естетики для набуття певних компетенцій (Кремпова, 2022). Так, імітація спілкування в медичній сфері за допомогою роботи в групі, коли один студент запитує, а інші відповідають, використовуючи запропоновані власні імена на приголосний, -ко, -ово, -их та ін. Запитання типу *Хто з хворих сьогодні направлений на аналіз крові? Кого з хворих вашої палати виписують завтра? Кому з вашої палати призначене УЗД? У кого була операція на шлунку? З ким ви щойно розмовляли? Про кого говорив лікар?* дають можливість набуття граматичних компетенцій у відмінюванні власних імен на просунутому рівні. Гейміфікація допомагає налагодити спільну роботу в групі та виховує здатність вчитися на своїх помилках у безпечному навчальному середовищі (Кремпова, 2022).

Усвідомлення експліцитно не представленої у слові граматичної семантики у складноскорочених словах у опанованій мові мотивує засвоєння ортологічних норм узгодження у випадках необхідності оперування такими лексемами як *завкафедри, заввідділу, замдиректора, замдекана* тощо. При створенні життєвих ситуацій, які потребують уточнення (*цього, того*), оцінювання (*такого, відповідального, суворого*), опису співпраці (*з вимогли-вим, зі справедливим, з розумним*) і т. ін., необхідну граматичну інформацію слід навчити передавати синтагматично: *Насамперед пішов на співбесіду до завкафедри; Поговорив із замдиректора; Отримав розпорядження від заввідділу* тощо.

Досягає успіху у набутті граматичних компетенцій у вживанні аббревіатур (Скрипник, Костенко, 2021) ділова гра при підготовці до клінічної практики. Студенти вчаться оперувати загально-

прийнятими скороченнями типу УЗД, АТ, МРТ, ЕКГ та ін., спираючись на знання їхньої родової характеристики: *УЗД показала, АТ піднявся, ЕКГ засвідчила* та ін. Мета сформуванню вміння уживати незмінювані аббревіатури у власному мовленні, сформуванню компетентності комунікативно доцільно й виправдано користуватися ними в різних професійних ситуаціях і сферах спілкування може досягатися завдяки моделюванню ситуацій спілкування в лікарні. Наприклад, записати анамнез хвороби пацієнта, використавши опорні конструкції: *без МО, направити на ЛТЕК, призначити КТ, спостерігати за АТ, за допомогою ВЛОК, справитися з РС, з АТА, у МЦ, пацієнт з ІХС чи СКЗ, позбавитися від ІЗ, пацієнт у ХСС* тощо. Відвідуванню, наприклад, гінекологічного відділення може передувати знайомство з прийнятими у цій царині скороченнями і тренування у їхньому вживанні під час обговорення з колегами конкретних ситуацій: *через ІСЯ, без ЕКЗ чи ОК, з ЕКО чи ВО, за допомогою ВМС* і т. ін. Кардіологічне відділення потребує вправного оперування аббревіатурами: *у КВ, без ШПМ, з МС, пацієнт з ВПС чи КХ, спостереження за ПШС* тощо. Розвиток словникового запасу майбутніх лікарів, набуття умінь і навичок професійної мовленнєвої діяльності сприяють їхньому органічному входженню в професію.

Ефективність зааналізованих різновидів завдань по набуттю навчальних компетентностей при засвоєнні невідмінюваних іменників може досягатися при дотриманні таких «взаємопов'язаних педагогічних умов: вивчення індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу; організація диференційованого навчання, індивідуальний підхід до кожного студента, створення педагогічної ситуації, яка б сприяла формуванню пізнавальної й творчої активності іноземних студентів, підвищенню інтересу до вивчення предмету» (Субота, 2019: 215).

Висновки. Вивчення мови синтетичного типу вимагає від чужоземного здобувача освіти не лише знання типових парадигмальних особливостей іменників, але і володіння навичками вживання невідмінюваних лексем, граматичне значення яких презентується синтагматично. Тяглість традиційних та новітніх технологій із залученням інтерактивних методів навчання дозволяє досягати успіхів у засвоєнні граматичного матеріалу оптимальним шляхом. Системний підхід на початковому та просунутому етапах вивчення нової мови дозволяє набуття не лише мовних, мовленнєвих, комунікативних, але і навчально-пізнавальних та соціокультурних компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва С. Л. Нульова парадигма в сучасній українській літературній мові. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. пр. Вип. 11. Ч. 1. С. 11–20.
2. Арсентьева М. Ф. Грамматический аспект в формировании иноязычной коммуникативной компетенции. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream>
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
4. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ДонДУ, 1996. 437 с.
5. Качайло К. А., Мішеніна Т. М. Дидактичний супровід у процесі вивчення словотвірного потенціалу невідмінюваних іменників у змісті курсу «Сучасна українська літературна мова». URL: <https://core.ac.uk/download>
6. Колесников А. Парадигмологія української мови: теоретичні питання : навчальний посібник. Ізмаїл : ІРБІС, 2020. 224 с.
7. Конспект уроку з української мови для 6-го класу. Тема: Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. URL: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-z-ukra-nsko-movi-dlya-6-go-klasu-tema-nezminyuvani-imenniki-rid-nezminyuvanih-imennikov-9364.html>
8. Кремпова Л. О. Гейміфікація освіти в мовній підготовці іноземних студентів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали XXIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2022. С. 38–39.
9. Максименко Н. В. Соціокультурна адаптація іноземних студентів засобами краєзнавчого матеріалу. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69). № 3. Ч. 2. С. 187–190.
10. Мигирин В. Н. Язык как система категорий отображения. Кишинёв, 1973. 237 с.
11. Скрипник С. І., Костенко В. Г. Абревіація в текстах англomовних фахових статей зі стоматології в діахронічному аспекті. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 19. Т. 2. С. 125–131.
12. Субота Л. А. Принципи навчання української мови як іноземної й основні шляхи її раціонального використання. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Сер. Філологічні науки (мовознавство)*. 2019. № 12. С. 210–215.
13. Тукова Т. В. Антинomia кода и текста в современном русском языке. *Восточноукраинский лингвистический сборник*: сб. науч. тр. Донецк : Донеччина, 2004. Вип. 9. С. 346–358.
14. Тукова Т. Компенсаторная роль флексии в современном русском языке. *Лінгвістичні студії*. 2013. Вип. 27. С. 65–69.
15. Тукова Т. В. Роль синтагматики в выявлении типологической эволюции грамматической системы современного русского языка. *Лінгвістичні студії*. 2011. Вип. 22. С. 53–56.
16. Тукова Т. В. Стремление к независимости связей в современном русском языке. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. Мовознавство*. 2013. Т. 21. Вип. 19(1). С. 280–286.
17. Тукова Т. В. Части речи в курсе грамматики. *Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Сер. Филология. Социальные коммуникации*. 2014. Т. 27(66). № 1. Ч. 1. С. 30–34.
18. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>
19. Фурса В. М. Особливості морфологічного освоєння іншомовних невідмінюваних іменників у сучасній українській мові. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12300/Fursa.pdf?sequence=1>
20. Швець Г. Д. Навчальна екскурсія для іноземних студентів: реєстр типових комунікативних інтенцій та лексико-граматичних структур. *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі*. Суми, 2017. Вип. 4. С. 267–273.
21. Швець Г. Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей. Київ : Фенікс, 2019. 529 с.
22. Шубенко Т. І. Розвиток діалогічного мовлення як домінуючої форми усного мовлення. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали XXIV Всеукраїнської наук.-практ. конф. Дніпро, 2022. С. 100–102.
23. Щерба Л. В. Преподавание языков в школе. Общие вопросы методики. Санкт-Петербург, 2002. 143 с.

REFERENCES

1. Avd'eieva S. L. Nul'ova paradigma v suchasnij ukrayins'kii mov'i [Zero paradigm in modern Ukrainian literary language]. *Lingvistichni studii* : zb.nauk. pr. 2003. Vup. 11. Ch. 3. S. 11–20 [in Ukrainian].
2. Ars'ent'yeva M. F. Grammatycheskyi aspekt v formerovanju unoyazychnoy kommunykativnoy kompetensyy [Grammatical aspect in the formation of foreign language communicative competence]. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream> [in Russian].
3. Vykhovanets I. R., Gorodens'ka K. G. Teoretichna morfologiya ukrainskoi movy [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv : Pulsary, 2004. 398 s. [in Ukrainian].
4. Zahnitko A. P. Teoretichna hramatyka ukrainskoi movy. Morfolohiia. Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language. Morphology. Syntax]. Donetsk : DonDU, 1996. 437 s. [in Ukrainian].
5. Kachailo K. A., Mishenina T. M. Dydaktychnyi suprovid u protsesi vyvchenn'a slovotvirmogo potentsialu nevidmin'uvanyh imennykiv u zmisti kursu "Suchasna ukrainska literaturna mova" [Didactic support in the process of studying the word-forming potential of indeclinable nouns in the content of the course "Modern Ukrainian Literary Language"]. URL: <https://core.ac.uk/download> [in Ukrainian].
6. Kolesnykov A. Paradygmolohiia ukrainskoi movy: teoretichni pytann'a: navchal'nyi posibnyk [Paradigmology of the Ukrainian language: theoretical issues: study guide]. Izmail : IRBIS, 2020. 224 s. [in Ukrainian].

7. Konspekt uroku z ukraïnskoi movy dl'a 6-ho klasu. Tema: Nezmin'uvani imennyky. Rid nezmin'uvanyh imennykiv [Synopsis of the Ukrainian language lesson for the 6th grade. Topic: Fixed nouns. Gender of unchangeable nouns]. URL: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-z-ukra-nsko-movi-dlya-6-go-klasu-tema-nezminyuvani-imenniki-rid-nezminyuvanih-imennikov-9364.html> [in Ukrainian].
8. Krempova L. O. Heimifikatsiia osvity v movnii pidhotovtsi inozemnyh studentiv v umovah dystantsiinoho navchann'a [Gamification of education in language training of foreign students in distance learning conditions]. *Aktual'ni problemy navchann'a inozemnyh studentiv: materialy XXIV Vseukraïnskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Dnipro, 2022. S. 38–39 [in Ukrainian].
9. Maksymenko N. V. Sotsiokul'turna adaptatsiia inozemnyh studentiv zasobamy kraieznavchoho materialu [Sociocultural adaptation of foreign students by means of local history materialu]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu im. V. I. Vernadskoho*. Ser. Filolohiia. Sotsialni komunikatsii. 2019. T. 30 (69). № 3. Ch. 2. S. 187–190 [in Ukrainian].
10. Mygyryn V. N. Yazyk kak systema kategoryy otobrazhenyya [Language as a system of display categories]. Kyshyn'ov, 1973. 237 s. [in Russian].
11. Skrypyk S. I., Kostenko V. G. Abreviatsiia v tekstah angломovnyh fahovyh statei zi stomatolohii v diahronichnomu aspekti [Abbreviation in the texts of English-language professional articles on dentistry in a diachronic aspect]. *Zakarpatski filologichni studii*. 2021. Vyp. 19. T. 2. S. 125–131 [in Ukrainian].
12. Subota L. A. Pryntsypy navchann'a ukraïnskoi movy iak inozemnoi i osnovni shl'ahy ii ratsional'nogo vykorystann'a [Principles of learning the Ukrainian language as a foreign language and the main ways of its rational use]. *Naukovyi visnyk Drohobychskoho derzhavnogo pedagogichnogo universytetu im. Ivana Franka*. Ser. Filologichni nauky (movoznavstvo). 2019. № 12. S. 210–215 [in Ukrainian].
13. Tukova T. V. Antynomyia koda y teksta v sovremennom russkom yazyke [Antinomy of code and text in modern Russian]. *Vostochnoukraïnskyi lyngvystycheskyi sbornyk: sb. nauch. tr. Donetsk : Donechchyna*. Vyp. 9. S. 346–358 [in Russian].
14. Tukova T. V. Kompensatornaya rol' fleksyy v sovremennom russkom yazyke [The compensatory role of inflection in modern Russian]. *Lingvistichni studii*. 2013. Vyp. 27. S. 65–69 [in Russian].
15. Tukova T. V. Rol' syntagmatyky v vyjavl'ennyi typologicheskoy evolyutsyy grammatycheskoy systemy sovremennoho russkoho yazyka [The role of syntagmatics in revealing the typological evolution of the grammatical system of the modern Russian language]. *Lingvistichni studii*. 2011. Vyp. 22. S. 53–56 [in Russian].
16. Tukova T. V. Stremlyeniye k nezavysymosti sv'язey v sovremennom russkom yazyke [The desire for independence of connections in modern Russian]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu*. Ser. Movoznavstvo. 2013. T. 21. Vyp. 19 (1). S. 280–286 [in Russian].
17. Tukova T. V. Chasty rechy v kurse grammatyky [Parts of speech in the grammar course]. *Uchonyye zapysky Tavrycheskoho natsionalnogo unyversyteta im. V. Y. Vernadskoho*. Ser. Fylologyya. Sotsyalnyye kommunykatsyy. 2014. T. 27(66). № 1. Ch. 1. S. 30–34 [in Russian].
18. Ukraïnskyi pravopys [Ukrainian spelling]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf> [in Ukrainian].
19. Fursa V. M. Osoblyvosti morfologichnogo osvoïenn'a inshomovnyh imennykiv u suchasniï ukraïnskii movi [Peculiarities of morphological acquisition of foreign indeclinable nouns in the modern Ukrainian language]. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12300/Fursa.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
20. Shvets H. D. Navchalna ekskursiia dl'a inozemnyh studentiv: reiestr tipovyh komunikatyvnyh intentsii ta leksyko-grammatychnykh struktur [Study tour for foreign students: register of typical communicative intentions and lexical and grammatical structures]. *Mova, istoriia, kultura u lingvokomunikatyvnomu prostori*. Sumy, 2017. Vyp. 4. S. 267–273 [in Ukrainian].
21. Shvets H. D. Teoriia i praktyka navchann'a ukraïnskoi movy inozemnyh studentiv gumanitarnykh spetsialnostei [Theory and practice of teaching the Ukrainian language to foreign students of humanitarian specialties]. Kyiv: Feniks, 2019. 529 s. [in Ukrainian].
22. Shubenok T. I. Rozvytok dialogichnogo movlenn'a iak dominuiuchoi formy usnogo movlenn'a [The development of dialogic speech as the dominant form of oral speech]. *Aktualni problemy navchann'a inozemnyh studentiv : materialy XXIV Vseukraïnskoi nauk.-prakt. konf. Dnipro, 2022*. S. 100–102 [in Ukrainian].
23. Shcherba L. V. Prepodavanye yazukov v shkole. Obshchyye voprosy metodyky [Teaching languages at school. General issues of methodology]. Sankt-Peterburg, 2002. 143 s. [in Russian].